

Sygn. akt VI ACa 1415/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Ewa Klimowicz - Przygódzka

Sędziowie: SA Ewa Zalewska (spr.)

SO (del.) Tomasz Pałdyna

Protokolant: protokolant Katarzyna Mikiciuk

po rozpoznaniu w dniu 25 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. P.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 11 sierpnia 2014 r., sygn. akt XVII AmA 31/13

I. oddała apelację;

II. zasądza od Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na rzecz A. P. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1415/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 grudnia 20012 r., nr (...), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie podejrzenia stosowania przez A. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) Zakład Budowlany (...) w Ł. praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, uznał za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie A. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) Zakład Budowlany (...) w Ł., polegające na stosowaniu we wzorcu umowy pn. „Umowa zobowiązująca do wybudowania lokalu mieszkalnego oraz do ustanowienia odrębnej własności i sprzedaży tego lokalu nr.../2011” postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, o treści:

1. „W przypadku zmian przepisów dotyczących opodatkowania w okresie od zawarcia umowy notarialnej przeniesienia własności w stosunku do stanu prawnego z dnia podpisania Umowy Sprzedający dokona zmiany kwoty odpowiedniego

składnika ceny, o kwotę należnego Podatku, obliczoną zgodnie z właściwymi przepisami obowiązującymi w dacie zawarcia umowy sprzedaży Lokalu Mieszkalnego",

2. „Jeżeli kupujący nie dokona wpłaty pierwszej raty w terminie określonym w ust. 1 niniejszego paragrafu, niniejszej umowy traci swą ważność /wygasa/ ze skutkiem natychmiastowym, bez konieczności pisemnego wypowiedzenia przez Sprzedającego.",

3. „(...) przez czas 18 - stu miesięcy od daty sprzedaży ostatniego Lokalu w inwestycji (...), Sprzedający zastrzega sobie prawo zarządzania nieruchomością wspólną, za stosowną odpłatnością ustaloną wedle stawek rynkowych, dla siebie lub też wskazanej przez siebie osoby trzeciej.",

4. „Spory mogące powstać pomiędzy Stronami na gruncie niniejszej Umowy będą rozpoznawane przez sąd powszechny właściwy dla siedziby Sprzedającego.",

i stwierdził zaniechanie jej stosowania z dniem 1 czerwca 2011 r.

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na A. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) Zakład Budowlany (...) w Ł., karę pieniężną, płatną do budżetu państwa, w wysokości 5.081 zł z tytułu naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w zakresie opisanym w punkcie I sentencji decyzji.

III. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 263 § 1 i art. 264 § 1 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego w zw. z art. 83 powołanej na wstępie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy, postanowił obciążyć A. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) Zakład Budowlany (...) w Ł. kosztami postępowania administracyjnego w kwocie 82,80 zł oraz zobowiązał A. P., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) Zakład Budowlany (...) w Ł. do ich zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Przedmiotową decyzję w całości zaskarżył powód - A. P.. Zaskarżonej decyzji powód zarzucił:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego oraz postępowania, mianowicie przepisów:

a. art. 27 ust. 1 i 2 w zw. z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 w związku z art. 105 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegające na wszczęciu i prowadzeniu postępowania w sprawie dopuszczenia się przez Przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, w sytuacji gdy pomiędzy zakończeniem stosowania przez Skarżącego wzorca umownego stanowiącego rzekome źródło naruszenia interesów konsumentów, a datą wszczęcia postępowania minął ponad rok;

b. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 84 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w sprawie, polegającą na bezzasadnym uznaniu, że Skarżący zaprzestał stosowania wzorca umowy przedłożonego do akt postępowania przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w dniu 1 czerwca 2011 r., podczas gdy wzorzec ten faktycznie przestał obowiązywać już w roku 2009;

c. art. 106 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez ustalenie wysokości nałożonej kary pieniężnej z pominięciem stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy;

d. art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez:

- jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że wynikająca z naruszenia przepisów ustawy odpowiedzialność Przedsiębiorcy może być nałożona niezależnie od winy;

- nieprawidłowe w związku z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 84 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uzasadnienie nałożenia na Skarżącego odpowiedzialności z tytułu naruszenia ustawy polegające na braku właściwego uzasadnienia przypisania Skarżącemu winy;

e. art. 8 Kodeksu postępowania administracyjnego w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez przeprowadzenie postępowania w sposób niebudzący zaufania jego uczestników do władzy publicznej, wynikające z naruszenia w toku postępowania przed Organem przepisów regulujących jego tryb, a to zwłaszcza art. 105 a w związku z art. 50 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Powołując się na ww. zarzuty powód wniósł o uchylenie w całości zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania, ewentualnie zmianę zaskarżonej decyzji w zakresie wysokości nałożonej kary pieniężnej oraz zasądzenie na rzecz Skarżącego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany - Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 11 sierpnia 2014 r. wydanym w sprawie o sygn.. akt XVII AmA 31/13 Sąd Okręgowy - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uchylił zaskarżoną decyzję oraz zasądził od Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na rzecz A. P. kwotę 1360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o stan faktyczny, ustalony w sposób następujący:

powód - A. P. jest przedsiębiorcą świadczącym usługi związane z produkcją wyrobów budowlanych z betonu. Przedsiębiorca ten prowadził również działalność gospodarczą w zakresie wznoszenia budynków mieszkalnych i niemieszkalnych oraz kupna i sprzedaży nieruchomości na własny rachunek.

W związku z prowadzoną działalnością powód stosował wzorzec umowy o nazwie: „Umowa zobowiązująca do wybudowania lokalu mieszkalnego oraz do ustanowienia odrębnej własności i sprzedaży tego lokalu nr.../2011”, który oferowany był również konsumentom. Wzorzec ten zawierał postanowienia zakwestionowane przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Fakty te zostały ustalone przez Sąd Okręgowy na podstawie wyjaśnień powoda składanych w toku postępowania administracyjnego, w szczególności pisma z dnia 16 sierpnia 2011 r. oraz załączonych do niego wzorców umownych. Jednym z załączonych do ww. pisma wzorców był wzorzec zakwestionowany w decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W nazwie tego wzorca wprost wymieniony jest rok 2011 jako rok zawierania umów. Wzorzec ten był przystosowany do sprzedaży mieszkań w 2011 r., o czym świadczy m.in. wysokość stawki podatku Vat odpowiadająca ustawowej wysokości tego podatku na 2011 rok. Podkreślić należy, iż na początku 2011 r. powód miał do sprzedania dwa lokale znajdujące się w wybudowanym przez niego budynku zlokalizowanym w miejscowości K. ul. (...). Do inwestycji tej zastosowanie miały postanowienia wzorców umów stosowane przez powoda w poprzednich latach (od roku. 2007), które zawierały zakwestionowane przez pozwanego postanowienia umowne. Sąd I instancji podkreślił, iż fakt, że w 2011 r. powód nie zawarł umowy z wykorzystaniem zakwestionowanego wzorca nie przesądza o niestosowaniu przez niego tego wzorca. Decydujące bowiem znaczenie w tej mierze należało przypisać faktowi przygotowania przez powoda wzorca w celu wykorzystania go w stosunkach z konsumentami i jego oferowanie konsumentom, co w niniejszej sprawie miało miejsce. Sąd zaznaczył przy tym, iż faktyczne zakończenie budowy inwestycji również nie wykluczało stosowania zakwestionowanego wzorca. Jak słusznie w ocenie Sądu Okręgowego podkreślił bowiem pozwany, zgodnie z § 6 zakwestionowanego wzorca powód określił zakończenie budowy na chwilę podpisania protokołu uzyskania pozwolenia na użytkowanie budynku, co nastąpiło dopiero w kwietniu 2011 r. Do tej chwili powód oferował konsumentom możliwość zawarcia umowy z wykorzystaniem zakwestionowanego wzorca.

Mając powyższe na względzie Sąd I instancji stwierdził, iż ustalenia faktyczne w powyższym zakresie zostały przez pozwanego dokonane w sposób prawidłowy.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podzielił stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 lutego 2014 r. sygn. III SK 18/13, że w odniesieniu do art. 24 ust. 1 uokik zdecydowanie przeważa w praktyce (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2012 r., III SK 25/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 6 grudnia 2012 r., VI ACa 861/12; wyroki SOKiK z 15 lipca 2010 r., XVII Ama 28/09; z 23 sierpnia 2010 r., XVII AmA 86/09; z 23 maja - 2011 r., XVII Ama 212/09; z 23 maja 2011 r., XVII Ama 212/09; z 24 maja 2012 r., XVII Ama 31/11; z 14 stycznia 2013 r., XVII Ama 85/11; z 24 kwietnia 2013 r., XVII Ama 63/10) i piśmiennictwie pogląd, zgodnie z którym do stwierdzenia, że dane zachowanie przedsiębiorcy jest bezprawne, niezbędne jest sięgnięcie do innych niż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007 r. przepisów prawa nakładających na przedsiębiorcę określony obowiązek (nakaz / zakaz) w obrocie konsumenckim (A. Wędrychowska-Karpińska, A. Wiercińska-Krużewska [w:] Stawicki, Stawicki, Ustawa, s. 539).

Z wcześniejszego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego tzw. rozszerzonej prawomocności wpisu postanowienia wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (wyroki Sądu Najwyższego z 20 września 2013 r., II CSK 708/12; z 23 października 2013 r., IV CSK 142/13; postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2011 r., I CSK 676/10; uchwały Sądu Najwyższego z 7 października 2008 r., III CZP 80/08, OSNC 2009 nr 9, poz. 118; z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011 nr 9, poz. 95) wynika zaś, że zachowaniu polegającemu na stosowaniu przez innego przedsiębiorcę postanowień wzorca umowy wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik z 2007 r., nie można przypisać bezprawności. Nie jest to bowiem zachowanie sprzeczne z ukształtowanymi w k.p.c. zasadami funkcjonowania rejestru i skutkami wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za postanowienie niedozwolone w ramach tzw. abstrakcyjnej kontroli wzorców umów. Dlatego w piśmiennictwie już wcześniej wskazywano, że art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy znajduje zastosowanie wyłącznie do przedsiębiorcy, który nie stosuje się do orzeczonego zakazu wykorzystywania niedozwolonych postanowień umowy (w szczególności zob. M. Rejda, Postępowanie w sprawie uznania za niedozwolone postanowień wzorca umowy. Komentarz, Warszawa 2009, s. 133 i 138; R. Trzaskowski, Przesłanki i skutki uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 47936- 47945 k.p.c.) [w:] red. E. Holewińska-Łapińska, Prawo w działaniu. 6. Sprawy cywilne, Warszawa 2008, s. 238).

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, że w argumentacji zawartej w uzasadnieniu uchwały III SZP 3/06 odwołano się w szerokim zakresie do potrzeby zapewnienia efektywności dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE 1993 L 95, wydanie specjalne polskie Dz.U.U.E- sp. 15-2-288, dalej jako Dyrektywa 93/13).

Ze względów wynikających z zasad unijnego prawa intertemporalnego dotyczących przystępujących do Unii Europejskiej nowych państw członkowskich, Sąd Najwyższy nie mógł w tej sprawie wystąpić z odpowiednim pytaniem prejudycjalnym. W dacie podejmowania uchwały III SZP 3/06 nie było zaś orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej jako TSUE) dotyczącego bezpośrednio kwestii efektywnej realizacji w porządku krajowym wymogów wynikających z art. 7 dyrektywy 93/13.

Sytuacja w tym zakresie zmieniła się z chwilą wydania przez TSUE wyroku z 26 kwietnia 2012 r. w sprawie C-472/10 I., w którym Trybunał wypowiedział się w przedmiocie wykładni art. 7 dyrektywy 93/13. Z uzasadnienia tego wyroku wynika jednoznacznie, że w ocenie TSUE, skuteczna realizacja celu zakładanego przez art. 7 dyrektywy 93/13 „wymaga [...] by postanowienia umowne ujęte we wzorcu umowy konsumenckiej uznane za nieuczciwe wskutek powództwa o zaniechanie naruszeń wytoczonego przeciwko zainteresowanemu przedsiębiorcy [...] nie wiązały ani tych konsumentów, którzy byli stronami postępowania o zaniechanie naruszeń, ani też tych konsumentów, którzy zawarli z tym przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy" (pkt 38). W dalszej kolejności TSUE stwierdził, że „zastosowanie [...] sankcji nieważności nieuczciwego postanowienia umownego, skutecznej względem wszystkich konsumentów, którzy zawarli umowę konsumencką, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy, zapewnia, że konsumenci ci nie będą związani omawianym postanowieniem" (pkt 40). Z przywołanego orzeczenia

wynika jednoznacznie, że w ocenie TSUE taka interpretacja art. 479⁴³ k.p.c., jaką przyjęto w powołanym powyżej orzecznictwie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, odpowiada wymogom wynikającym z art. 7 dyrektywy 93/13 i nie ma potrzeby odwoływania się do zasady efektywności prawa unijnego w celu poszerzenia zakresu skutków wpisu postanowienia do rejestru niedozwolonych postanowień.

Zdaniem Sadu I instancji ze sprawy C-472/10 I. zatem jednoznacznie wynika, że sprzeczne z dyrektywą 93/13, jako jedną z dyrektyw wymienioną w załączniku I, nie jest stosowanie postanowień wzorca wpisanego do rejestru postanowień uznanych za niedozwolone przez jakiegokolwiek innego przedsiębiorcę, ale tylko przez przedsiębiorcę, który uczestniczył w postępowaniu zakończonym wpisem do rejestru.

Mając powyższe na względzie, za zasadny Sąd Okręgowy uznał zarzut naruszenia art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik, a w konsekwencji uwzględnienia tego zarzutu za zasadne należało uznać także zarzuty dotyczące zastosowania art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz art. 26 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Z tych względów zaskarżoną Decyzję Sąd Okręgowy uchylił, wobec braku podstaw do jej wydania (art.479^{31a}§ 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania orzeczono stosownie do wyniku sporu, zasądzając na rzecz powoda koszty procesu według norm przepisanych (art.98 k.p.c.).

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Skarżący zarzucił powyższemu rozstrzygnięciu: naruszenie przepisów prawa materialne procesowego tj.

- art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331, ze zm.) w związku z art. 27 ust. 1 i 2, a także art. 106 ust. 1 pkt 4 tejże ustawy, poprzez ich błędną wykładnię, pomijając założenia dyrektyw 98/27/WE o nakazach zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów, która ma charakter minimalny, polegający na uznaniu, że ocena stosowania w postępowaniu administracyjnym przed Prezesem Urzędu postanowienia umownego tożsamego z klauzulą wpisaną do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone może mieć miejsce tylko w stosunku do przedsiębiorcy, który nie stosuje się do orzeczonego zakazu wykorzystywania niedozwolonych postanowień umowy, co spowodowało odstąpienie od oceny tożsamości znajdujących się we wzorcu umownym stosowanym przez Powoda postanowień z klauzulami już wpisanym do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, a w konsekwencji błędne uchylenie decyzji Nr (...),

- art. 479⁴³ k.p.c. poprzez błędną wykładnię, sprzeczną z założeniami dyrektywy 93/13 o nieuczciwych klauzulach umownych, polegającą na uznaniu, że „osoby trzecie”, o których mowa w tym przepisie to jedynie ci konsumenci, którzy zawarli umowę konsumencką, do której stosuje się ten sam wzorzec umowy w sytuacji, gdy dyrektywna 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich ma charakter minimalny i nie ogranicza państw członkowskich w sposobie organizacji systemu kontroli wzorców umów.

W związku z powyższym skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania w całości i zasądzenie od Powoda rzecz Prezesa Urzędu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Nadto pozwany wniósł o zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje;

Apelacja podlega oddaleniu jako bezzasadna.

Ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy nie były kwestionowane w apelacji i Sąd Apelacyjny uznał je za własne.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nietrafny był zarzut naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 27 ust. 1 i 2 tej ustawy oraz zarzut naruszenia art. 479⁴³ k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię.

W punkcie I zaskarżonej decyzji uznano „za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów działanie powoda polegające na stosowaniu we wzorcu umowy czterech postanowień wpisanych na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone” i stwierdzono zaniechanie jej stosowania z dniem 1 czerwca 2011 r.

Prezes UOKiK stwierdził, iż „udowodniona została bezprawność działania powoda, polegająca na stosowaniu w obrocie konsumenckim postanowień wzorca umowy, które zostały wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.” Organ ochrony konsumentów wskazał też, iż „zarzut bezprawnego działania powoda w przedmiotowej sprawie dotyczy stosowania postanowień wzorca umowy wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art 479⁴⁵ § 2 k.p.c., tj. naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów” .

W tym kontekście wskazać należy, że Sąd Najwyższy w wyniku rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z dnia 16 lutego 2015 r., „Czy wpis uznany za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 1 k.p.c., powoduje, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona skuteczność prawomocnego wyroku będącego podstawą tego wpisu stoi na przeszkodzie postępowaniu w przedmiocie kontroli postanowienia tej samej treści, zawartego w innym wzorcu umowy, stosowanym przez przedsiębiorcę, przeciwko któremu został wydany ten wyrok, bądź innego przedsiębiorcę?” w uchwale z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15 stanął na stanowisku, że „odmienność interesów reprezentowanych po stronie czynnej i biernej postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone daje podstawę do zajęcia stanowiska, że - jakkolwiek brzmienie art. 479⁴³ k.p.c. nie przewiduje odpowiedniego zróżnicowania to trzeba w ramach wykładni dokonać jego teleologicznej redukcji. Powinna ona skutkować przyjęciem, że przewidziana w tym przepisie rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone działa jednokierunkowo, tj. na rzecz wszystkich osób trzecich, ale wyłącznie przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, przeciwko któremu ten wyrok został wydany. W efekcie omawiany wyrok działa na rzecz wszystkich, tj. strony powodowej i wszystkich osób trzecich, ale tylko przeciwko konkretnemu pozwanemu przedsiębiorcy.”

Sąd Apelacyjny przychylił się do poglądu Sądu Najwyższego, że „ograniczenie działania prawomocności wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy oznacza, że niekorzystne skutki tego wyroku kierowane są jedynie do tego podmiotu, który miał zapewnione prawo do wysłuchania w postępowaniu.”

Podkreślić należy, że przedstawiona uchwała Sądu Najwyższego nie stoi w sprzeczności z treścią wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie C 119/15, Biuro (...) sp. z o.o. sp.k. w D. przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (ECLI:EU:C:2016:987). W orzeczeniu tym Trybunał Sprawiedliwości, odpowiadając na pytanie prejudycjalne zadane przez Sąd Apelacyjny w Warszawie uznał, iż „artykuł 6 ust. 1 i art. 7 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich w związku z art. 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/22/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie nakazów zaprzestania szkodliwych praktyk w celu ochrony interesów konsumentów należy w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie temu, by stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem sądu i wpisanych do krajowego rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone mogło zostać uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w postępowaniu zakończonym wpisem owych postanowień do wspomnianego rejestru, za działanie bezprawne, stanowiące podstawę

nałożenia kary pieniężnej z tego tytułu, pod warunkiem – czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego – że przedsiębiorcy temu przysługuje skuteczny środek prawny zarówno przeciwko decyzji uznającej tożsamość porównywanych postanowień, obejmujący kwestię, czy – przy uwzględnieniu wszystkich istotnych okoliczności właściwych danej sprawie – owe postanowienia są materialnie identyczne, zwłaszcza pod względem wywoływanych przez nie szkodliwych dla konsumentów skutków, jak i przeciwko decyzji ustalającej w danym wypadku kwotę kary pieniężnej.”

Przedmiotowe pytanie zostało zadane postanowieniem z dnia 19 listopada 2014 r., a więc przed wydaniem przez Sąd Najwyższy wskazanej uchwały, w okresie gdy linia orzecznicza polskiej judykatury nie była ustalona. Odpowiedź na pytanie prejudycjalne mogła mieć w tym czasie węzłowe znaczenie dla wykładni prawa polskiego.

Sąd Najwyższy w powołanej uchwale, odnosząc się do tego pytania trafnie wskazał, że jest ono aktualne „przy założeniu, że wynikająca z art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona podmiotowo prawomocność materialna wyroku, uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone, działa nie tylko przeciwko pozwanemu przedsiębiorcy, ale także każdemu innemu przedsiębiorcy oraz że pod względem przedmiotowym prawomocność materialna takiego wyroku obejmuje nie tylko konkretne uznane za niedozwolone postanowienie konkretnego wzorca umowy, lecz również każde inne tożsame treściowo postanowienie wzorca umowy, a ponadto że przedmiotowy i podmiotowy zakres skutków uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone w ramach kontroli abstrakcyjnej determinuje przedmiotowy i podmiotowy zakres działania zakazu stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumenta określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 OchrKonkur”.

Analiza treści wyroku Trybunału Sprawiedliwości nie daje w podstaw do przyjęcia, że zasada efektywności prawa unijnego nakazuje akceptację wariantu interpretacyjnego odmiennego od tego, który za właściwy uznał Sąd Najwyższy. Wywody Trybunału Sprawiedliwości odnoszą się do tego, czy relewantne unijne unormowania „stoją (...) na przeszkodzie temu, by stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem sądu i wpisanych do krajowego rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone mogło zostać uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy, który nie brał udziału w postępowaniu zakończonym wpisem owych postanowień do wspomnianego rejestru, za działanie bezprawne, stanowiące podstawę nałożenia kary pieniężnej z tego tytułu”. Nie wynika z nich w żaden sposób by wprowadzenie do krajowych systemów prawnych takich rozwiązań było obowiązkiem państw członkowskich. Brak też przekonujących argumentów wskazujących, że uwzględnienie wskazanej uchwały Sądu Najwyższego prowadzi do obniżenia poziomu efektywności przyjętych w prawie polskim reguł ochrony konsumenta poniżej standardów wynikających z prawa Unii Europejskiej.

Zgodnie z powołaną uchwałą Sądu Najwyższego, prawo polskie nie przewiduje rozwiązań analogicznych do tych, które opisano w cytowanym fragmencie uzasadnienia wyroku Trybunału Sprawiedliwości. Fakt, że w orzeczeniu tym przesądzono, iż ich ewentualne wprowadzenie do krajowego porządku prawnego nie naruszałoby prawa unijnego nie ma znaczenia dla rozpatrywanej sprawy.

Rozważania zaprezentowane przez Trybunał Sprawiedliwości nie podważają prawidłowości analiz, które doprowadziły polski Sąd Najwyższy do przyjęcia wskazanego stanowiska nawet na czysto teoretycznej płaszczyźnie.

Do nieprawidłowych wniosków prowadzić może proste zestawienie fragmentów wskazanych orzeczeń. W tym kontekście wskazać należy, iż Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, iż „nie można utrzymywać, że system krajowy taki jak ten, w który wpisuje się postępowanie główne, narusza przysługujące przedsiębiorcom prawo do obrony lub zasadę skutecznej ochrony sądowej” (pkt 43). Sąd Najwyższy uzasadnił natomiast swoje stanowisko potrzebą zapewnienia prawa do wysłuchania i wskazał, że gwarantowane jest ono na poziomie konstytucyjnym (art. 45 ust. 1), w art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz w art. 47 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Sprzeczność stanowisk Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Najwyższego jest jednak pozorna. Treść przedmiotowych standardów ochrony praw podstawowych na poziomie krajowym i unijnym nie musi być identyczna. Na analizowanej płaszczyźnie, prawo unijne nie stoi na przeszkodzie zapewnieniu w krajowych porządkach prawnych gwarancji prawa do obrony, prawa do wysłuchania i zasady skutecznej ochrony prawnej idących dalej aniżeli analogiczne standardy ochronne przyjęte w prawie Unii Europejskiej. Przyjęcie, że kierunek wykładni odrzucony przez Sąd Najwyższy nie pozostaje w sprzeczności z prawem unijnym, nie prowadzi do wniosku, że jest on zgodny z prawem polskim.

Podkreślić należy też, że Trybunał Sprawiedliwości nie badał bezpośrednio zgodności prawa polskiego w prawem unijnym, lecz dokonywał wykładni prawa Unii Europejskiej. Poza płaszczyzną oddziaływania prawa unijnego na krajowe porządki prawne, ustalenia Trybunału, dotyczące treści prawa polskiego, mają zatem jedynie pomocniczy charakter i nie są wiążące dla sądów krajowych. Wskazać należy, iż Trybunał Sprawiedliwości zastrzegł, że jego stanowisko dotyczące prawa polskiego opiera się na przedłożonych mu informacjach, „których zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego” (pkt 43).

Na tym tle uwidacznia się też to, że odpowiedź udzielona przez Trybunał Sprawiedliwości zachowuje walor użyteczności na obecnym etapie rozwoju prawa polskiego, a więc w stanie, dla którego ukształtowania się węzłowe znaczenie miała powołana uchwała Sądu Najwyższego. Orzeczenie unijne wytyczyło granice, w których polska judykatura mogłaby bez naruszania prawa unijnego zmienić swoje stanowisko w przedmiotowej kwestii. W ich ramach mieściłoby się przyjęcie kierunku analitycznego zasadniczo odmiennego, od tego który zaaprobował Sąd Najwyższy. Z wywodów Trybunału Sprawiedliwości wynika natomiast, że niedopuszczalne byłoby uznanie, że wystarczające do zapewnienia przedsiębiorcom poziomu ochrony wymaganego przez prawo unijne jest przyjęcie, iż zakres sądowego badania tożsamości relewantnych klauzul ograniczać się może „wyłącznie do zwykłego formalnego porównania badanych postanowień z tymi widniejącymi w rejestrze” (pkt 42).

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, przedstawionym w powołanej uchwale, które to stanowisko Sąd Apelacyjny podziela, uznać należy, że powodowi niesłusznie przypisano zarzut naruszenia normatywnych reguł ochrony konsumenta w zakresie określonym w punkcie I sentencji decyzji tj. dopuszczenia się przez powoda praktyki naruszającej zbiorowe interesy. W konsekwencji nie było także podstaw do nałożenia na powoda kar pieniężnych na podstawie art. 106 uokik, o których mowa w pkt. II decyzji i obciążenia powoda kosztami postępowania administracyjnego, o jakich mowa w pkt. III decyzji.

W przedstawionym stanie rzeczy obciążenie powoda jakimikolwiek dolegliwościami, a z tym wiązałyby się nałożenie na niego kary w sposób określony w punkcie II decyzji, nie może zostać zaakceptowane.

W tym kontekście podkreślić należy, że linia orzecznicza w kwestii mającej węzłowe znaczenie dla dopuszczalności stwierdzenia naruszenia przez powoda normatywnych reguł ochrony konsumenta, w zakresie określonym w punkcie I sentencji decyzji, była nieustabilizowana przez dłuższy czas. W tej sytuacji nałożenie na powoda obowiązku, którego mógłby uniknąć, gdyby stan normatywny był jasny jest nie do przyjęcia. Odmiennie rozstrzygnięcie badanej kwestii prowadziłyby do aprobaty Sądu dla rozszerzenia zakresu nieprawidłowości w funkcjonowaniu władz publicznych, których negatywne skutki ponosi podmiot indywidualny.

Z tych też względów nie mógł odnieść skutek zarzut naruszenia `art. 479⁴³ k.p.c. poprzez błędną wykładnię, sprzeczną z założeniami dyrektywy 93/13 o nieuczciwych klauzulach umownych. Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE. L 1993 Nr 95, str. 29, dalej jako dyrektywa 93/13) dokonana przez TSUE w wyroku w sprawie C-119/15 (...) nie oznacza, że prawo unijne nakazuje przyjęcie szerokiego skutku wpisu postanowienia do rejestru. Kwestia ta została pozostawiona prawodawcy krajowemu. Skoro zaś art. 24 ust. 2 uokik nie jest samoistnym źródłem bezprawności praktyk wymienionych w jego punktach 1-4, zaś z uchwały III CZP 17/15, który to pogląd Sąd Apelacyjny podziela, wynika, że rozszerzona prawomocność działa tylko na niekorzyść konkretnego przedsiębiorcy, który był stroną postępowania zakończonego wpisem postanowienia do rejestru, to sąd krajowy orzekający w sprawie z odwołania od decyzji Prezesa UOKiK stwierdzający naruszenie zakazu z art. 24 ust. 1 uokik przez praktykę, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik nie

ma obowiązku dokonywania prounijnej wykładni art. 24 uokik (celem zapewnienia zgodności tego przepisu z prawem unijnym) w tym kierunku, by zachowanie przedsiębiorcy opisane w art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik uznać za bezprawne z mocy wyłącznie przepisu (por. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 7 marca 2017 r. sygn. akt III SK 13/15) .

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że zasadne było uchylene przez Sąd Okręgowy zaskarżonej decyzji w całości i w konsekwencji istniała podstawa do oddalenia apelacji pozwanego w całości.

Ze wskazanych wyżej względów, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 § 1 k.p.c. w zw. z art. 479^{31a} § 3 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji, oddalając apelację pozwanego.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego oparto na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i § 18 ust. 2 pkt 1 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. (Dz. 2013.461 t.j.)